

Frisind på Apostelmødet i Jerusalem

Vore dages Jesus-troende jøder ønsker at vise loyalitet mod deres jødiske arv. Det er ikke helt uproblematisk. Vi kristne, der er af ikke-jødisk herkomst, stempler dem let for at være under loven. Kai Kjær-Hansen vinkler sig ind på spørgsmålet ved at se på, hvad man behandlede på det såkaldte Apostelmøde i Jerusalem i år 48 e.Kr. Her giver de Jesus-troende jøder udtryk for et frisind over for de hedningekristne. Samme frisind burde hedningekristne vise Jesus-troende i dag.

Omkring år 48 e.Kr. blev der afholdt et vigtigt møde i Jerusalem. Vigtigt i det mindste for både jødekristerne og hedningekristne, selv om mødet vel sagtens ikke har fremkaldt de store overskrifter i den jødiske »presse« i Jerusalem dengang. Efter indgående drøftelser nåede man på det såkaldte Apostelmøde frem til, at Jesus-troende ikke-jøder ikke skulle blive jøder eller leve efter den jødiske lov for at være fuldgældige medlemmer af den kirke, som jøden Jesus havde stiftet. Det var det punkt, der var på dagsordenen. På dagsordenen var derimod ikke sat, hvordan forholdet til den jødiske lov var for de Jesus-troende jøder. Beslutningen om, at hedninger ikke skulle blive jøder for at være kristne, synes at være truffet på den dengang selvfølgelige baggrund, at jøder ikke skulle leve som hedninger for at være kristne.

Kapitel 15 i Apostlenes Gerninger, som beskriver Apostelmødet, er et godt udgangspunkt til at minde om nogle for-

hold, som er forholdsvis selvindlysende, men som alligevel på en mærkelig måde fortønes, hvis de ikke ligefrem fordrejes, når den kristne kirke beskæftiger sig med vore dages Jesus-troende jøder. Det forhold, at Jesus-troende jøder altid har været en minoritet i det jødiske folk, men at de fra at være en majoritet er blevet en minoritet i den kristne kirke, kræver et par bemærkninger.

Minoritet og majoritet dengang

Historisk fremstod det, som senere blev kaldt den kristne tro og kirke, som et jødisk fænomen. Jesus var jøde, de første, der tog imod ham og det Guds rige, han forkyndte, var jøder, og kirken var i sin oprindelse et jødisk fænomen, beregnet for alle, jøder såvel som hedninger. Den nye tro var en jødisk tro, ikke en ny religion; »det var en jødedom af en anden slags«, som den jødekristerne teolog, Jakob Jocs, har formuleret det. Denne »jødedom af en anden

slags« havde en kristologi, som – når man tager det samlede nytestamentlige materiale i betragtning – må betegnes som en »høj kristologi«. Bag den nytestamentlige kristologis udformning stod jøder, hvorfor den – uanset hvad man måtte finde af hellenistiske tankeformer – ikke kan stemples som ujødisk af den grund. Hvis ethvert fænomen i tiden op til det andet tempels fald i år 70 e.Kr. skulle stemples som ujødisk, dersom der kunne påvises såkaldte hellenistiske tankeformer, ville det gå ud over en hel del af datidens jødiske grupper – et spørgsmål, som vi her må lade ligge.

Set i forhold til andre jøder i det første århundrede udgjorde de Jesus-troende jøder en jødisk minoritetsbevægelse. Set i forhold til de hedningekristne udgjorde de jødekristerne omvendt en majoritet i kirken et stykke op i det første århundrede. På et og samme tidspunkt – og sandsynligvis stadigvæk omkring afholdelsen af Apostelmødet omkring år 48 – udgjorde de jødekristerne en minoritet i det jødiske folk og havde som en majoritet i den kirke, hvis medlemmer både var af jødisk og hedensk herkomst, en mægtig autoritet over de hedningekristne. Denne autoritet skal ses i lyset af, at de jødiske apostle stadig levede. Hvor længe denne autoritet varede ved, er stadig genstand for diskussion. I modsætning til en række tidligere forskere, der opfattede Apostelmødet som begyndelsen til enden for jødekristerdommen, er den norske teolog Jacob Jervell af den opfattelse, at de jødekristerne ikke blot op til år 70, men også i

Mens de jødekristne altid har været en minoritet i det jødiske folk, blev de først efterhånden en minoritet i den kirke, som de fra første begyndelse udgjorde majoriteten af.

perioden 70-100, hvor de hedningekristne var blevet den numeriske majoritet i kirken, udgjorde »en mægtig minoritet«. Det er dem, der skrev dagsordenen i kirken – også for de hedningekristne.

Jacob Jervell bygger sine konklusioner på en forholdsvis sen datering af de nytestamentlige skrifter. Deler man ikke denne forudsætning fuldt ud, må man finde andet materiale til at understøtte formodningen om, at de jødekristne – som en minoritet – havde »en stor magt« i det første århundrede. Men usikkerheden med nøjagtigt at tidsfæste, hvor længe de jødekristne udfoldte en autoritet over de hedningekristne, skal dog ikke fortone det vigtige synspunkt, at i en periode et godt stykke op i det første århundrede lyttede de hedningekristne til, hvad de jødekristne sagde og bestemte.

Det er rigtignok længe siden, noget sådant skete. Men det skete – engang!

Minoritet og majoritet i dag

I dag er de Jesus-troende jøder stadig en minoritet blandt jøder. Af deres eget folk betragtes de i almindelig ikke længe som jøder eller som en jødisk sekt. Hvad der begyndte som en jødisk *kat* (sekt) endte som en *dat* (religion), som ordspillet lyder på hebraisk, og

ifølge en fremherskende jødisk opfattelse er det denne religion, de Jesus-troende jøder tilhører. Efter denne opfattelse er Jesus-troende jøder at betragte som ex-jøder – en opfattelse de i øvrigt kraftigt distancerer sig fra. Som sådanne ex-jøder kommer de bl.a. heller ikke i betragtning under loven om tilbagemødet (The Law of Return), som ellers garanterer alle jøder statsborgerskab i staten Israel, et spørgsmål Israels Højesteret ved flere lejligheder har måttet tage stilling til. Religiøst set er der ingen tvivl om, at de Jesus-troende jøder har fjernet sig fra den rabbinske jødedom med dens afvisning af Jesus som Messias, men det har ikke gjort dem til ex-jøder, hævder de.

Mens de jødekristne altid har været en minoritet i det jødiske folk, blev de først efterhånden en minoritet i den kirke, som de fra første begyndelse udgjorde majoriteten af. Ved Apostelmødet i Jerusalem var det de hedningekristne, der udgjorde punktet på dagsordenen, men det var de jødekristne, der tog beslutningen.

Delte meninger på Apostelmødet

Meddelelserne fra Apostelmødet, sådan som de er overleveret i Apostlenes Gerninger kapitel 15, giver et klart indtryk

af, at der var divergerende meninger blandt de jødekrigstne om, hvordan man skulle forholde sig til de hedningekrigstne. Nogle hævdede: »Det er nødvendigt at omskære dem [de hedningekrigstne] og befale dem at holde Mose lov« (ApG. 15,5). Talsmænd for denne opfattelse beskrives som nogle af farisæernes parti, »som var kommet til tro« (v. 4). I konteksten findes der ingen eksplicit kritik af de pågældendes tro på Jesus, med mindre man hævder, at det forhold, at de drog forkerte slutninger vedrørende de hedningekrigstnes forhold til loven, røber, at der var noget galt med deres syn på Jesus. Det er en mulig tolkning, men det er også muligt, at de, hvad angår troen på Jesus som sådan ikke adskilte sig fra de øvrige på mødet. Om man vil: deres kristologi kunne være intakt, ikke reduktionistisk, selv om de drog nogle slutninger vedrørende andre troende, de hedningekrigstne, som var fejlagtige. I hvert fald kan denne mulighed være med til at minde om, at ægte tro ikke nødvendigvis altid fører til rigtige slutninger vedrørende andre troendes status og identitet.

Hvorom alting er, kan det ikke udelukkes, at der i perioden op til Apostelmødet har været forskellige grupper af Jesus-troende jøder med forskellige syn på de hedningekrigstnes forhold til loven. Ligesom det er forbundet med vanskeligheder nærmere at kortlægge forholdet mellem deres »jødiske« ortopraksi (altså hvordan de levede) og deres »kristne« ortodoksi (altså hvad de troede), er der vanskeligheder med klart at definere deres syn på de hed-

ningekrigstne i denne periode. En stillingtagen måtte komme, hvis ikke før så i hvert fald efterhånden og i takt med, at de hedningekrigstnes gruppe blev mere talstærk i kirken. Ved Apostelmødet blev nogle principielle beslutninger taget.

Beslutning efter en længere ordstrid

Efter en længere »ordstrid« (ApG. 15,7) blandt Jesus-troende jøder gjorde den jødiske apostel Peter sig til talsmand for et andet syn end det, der var fremlagt af de troende af farisæernes parti. Peters indledende indlæg er værd at citere, fordi det dannede grundlaget for den beslutning, der blev taget, og som blev bakket op af Jakob, Herrens broder:

»Efter en længere ordstrid herom stod Peter op og sagde til dem: 'Brødre! I ved selv, at for lang tid siden traf Gud det valg blandt jer, at hedningerne af min mund skulle høre evangeliets ord og komme til troen. Og Gud, som kender hjerterne, har givet dem vidnesbyrd ved at give Helligånden til dem lige så vel som til os. Han gjorde ingen forskel på os og dem, idet han ved troen rensede deres hjerter. Hvorfor vil I da nu friste Gud ved at lægge et åg på disciplinens nakke, som hverken vore fædre eller vi selv har formået at bære? Vi tror derimod, at vi bliver frelst ved Herren Jesus nåde ganske på samme måde som de.'« (ApG. 15,7-11).

Apostlen Peters argumentation er ikke til at tage fejl af: Det skyldes Guds beslutning, at hedninger skal høre evangeliets ord og komme til tro; Gud

Jesus-troende jøder var ikke et margingalt folk i Guds kirke i det første århundrede. De burde heller ikke placeres som et margingalt folk i Guds kirke i dag af os hedningekristne.

har givet Helligånden »til dem lige så vel til os«; der er ingen forskel »på os og på dem« hvad angår troen; vi bliver frelst af nåde »på samme måde som de«.

Med andre ord: Jøder og hedninger frelses »af nåde ved tro på Jesus«, for nu at bruge vendingen fra Efeserbrevet 2,8. På dette afgørende punkt er der ingen forskel mellem de to parter, jøder og hedninger. Og efter at Peter har slået denne grundtanke fast, hvormed han bekræfter den fundamentale enhed i troen mellem jøde-kristne og hedningekristne, tages der på Apostelmødet en beslutning vedrørende de hedningekristne, som viser, at den fundamentale enhed i troen *ikke* indebærer en total ensartethed, hvad angår forholdet til den jødiske arv. Beslutningen på Apostelmødet vedrørende de hedningekristne bliver aldeles uforståelig, dersom det ikke forudsættes, at de jøde-kristne på mødet mente, at de for deres eget vedkommende stadig havde et forhold til deres jødiske arv, som ikke gjaldt for ikke-jødiske troende.

At kirkens daværende majoritet af Jesus-troende jøder ikke brugte deres magt og autoritet på ikke-jødiske troende til at få dem til at makke ret og blive lig dem selv, er en pointe værd. En majoritet i kirken sagde engang til en minoritet i kirken: I behøver ikke i alt at blive

som os. Over for Gud er vi ét. Selv om I ikke er af jødisk herkomst, er I ikke et margingalt folk i kirken. At vi hører det folk til, som Gud udvalgte og brugte til at lade frelseshistorien ske i, betyder ikke, at I er mindre værd i Guds øjne end os. I troen på Jesus er vi alle Guds kære børn, vi med vores og I med jeres præg og kald.

Det kan ikke betones nok, at samtidig med at de Jesus-troende jøder er dem, der udtrykker den fundamentale enhed mellem jøde-kristne og hedningekristne, er det også dem, der for eget vedkommende er sig bevidst, at de både har en jødisk arv at tage vare på, og véd, at de står i centrum af kirken.

I modsætning til hvad der gjorde sig gældende på det tidspunkt, Apostelmødet blev afholdt, består majoriteten i kirken i dag af hedningekristne. Og selv om de jøde-kristne i de sidste tre-fire årtier af det 20. århundrede er en voksende bevægelse, udgør den dog stadig en minoritet i kirken, endda en meget lille minoritet. Hvor ville det være befriende, hvis den store del af kirken, der består af hedningekristne, endelig kunne lære sin lektie af Apostelmødets sejrende part af de jøde-kristne, således at de i dag kunne udvise samme frisind mod de Jesus-troende jøder, som disse dengang viste mod de hedningekristne.

Hvad der i denne sammen

hæng måtte være af teologiske argumenter hentet fra Det nye Testamente til støtte for tanken om vigtigheden af en vedblivende jøde-kristendom, lader vi her ligge. Det samme gør vi med det væsentlige – og komplekse – spørgsmål om forholdet til loven samt vanskelighederne forbundet med nærmere at definere, hvori de første Jesus-troende jøders loyalitet mod deres jødiskhed bestod. Undertiden må man nøjes med at tage ét skridt ad gangen. Det enkle faktum, at de Jesus-troende jøder i det 1. århundrede viste et frisind – vel at mærke baseret på en teologisk indsigt – burde udfordre den kristne kirke ved indgangen til det 21. århundrede til et tilsvarende frisind – også baseret på en teologisk indsigt. Det er vanskeligt at komme uden om, at hovedstrømmen af jøde-kristne, sådan som de eksplicit er skildret i Det nye Testamente, ikke kunne adskille deres »kristendom« fra deres jødiske arv. Om nogen var Israel, var de det, det sande og ægte Israel, Israel som Gud ville have det, og i dette Israel var kristne af hedensk herkomst nu blevet indlemmet.

Jesus-troende jøder var ikke et margingalt folk i Guds kirke i det første århundrede. De burde heller ikke placeres som et margingalt folk i Guds kirke i dag af os hedningekristne.

Kaj Kjær-Hansen